

Melania Dereszyńska-Romaniuk

Archiwalia Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w zasobie Archiwum Państwowego w Bydgoszczy

słowa kluczowe: NSZZ „Solidarność”, Bydgoszcz, prasa, źródła archiwalne, Archiwum Państwowe w Bydgoszczy, Archiwum IPN w Bydgoszczy

1. NSZZ „Solidarność” w regionie bydgoskim

Solidarność była ruchem ogólnospołecznym na rzecz demokratyzacji i głębokich reform ustrojowych, który przyjął formę związku zawodowego: Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” (NSZZ „Solidarność”). Działał w środowiskach pracowników państwowych, rolników indywidualnych oraz rzemiosła. Początek ruchowi solidarnościowemu w Bydgoszczy dało utworzenie 28 VIII 1980 r. Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Zakładach Rowerowych „Romet”, przekształconego następnie w Międzyzakładowy Komitet Założycielski 4 IX 1980 r. Początkowo skupiał on 32 zakłady, których liczba wzrosła do 135 w połowie września 1980 r.

Przed 13 XII 1981 Region Bydgoski NSZZ „Solidarność” liczył ok. 294 tys. członków. W MKZ powołano działy: związkowy, interwencyjny, informacji i propagandy, prawny, lektorski (od stycznia 1981 Wszechnica Związkowa). Od października 1980 działał Regionalny Ośrodek Prac Społeczno-Zawodowych. Od 7 X 1980 organem prasowym bydgoskiego MKZ było pismo „Wolne Związki”, a od 19 I 1981 ukazywał się niezależny „Serwis Informacyjny”. Jesienią 1981 r. oba pisma zastąpiło pismo codzienne „Protest”. W okresie od listopada do grudnia 1981 r. wychodziły niezależne od ZR „Impulsy”, a od kwietnia do grudnia 1981 własne pismo „Indeks” wydawał NZS. Od kwietnia do grudnia 1981 r. „S” RI wydawała „Chłopską Sprawę”. 19 III 1981 r. na posiedzeniu WRN w Bydgoszczy pobito zaproszonych przedstawicieli „S” – M. Bartoszczygo, M. Łabentowicza

i J. Rulewskiego, co zapoczątkowało tzw. kryzys bydgoski. 17 IV 1981 zawarto porozumienie bydgoskie gwarantujące rejestrację „S” RI. 1–4 XII 1980, 26–27 I i 22–23 VI 1981 r. w Bydgoszczy odbywały się sesje Krajowej Konferencji ds. Żywności. 30 VI 1981 r. po raz ostatni zebrał się bydgoski MKZ. 3–5 VII i 1 VIII 1981 r. dokonano wyboru władz regionalnych: ZR i Regionalnej Komisji Rewizyjnej, oraz 28 delegatów na i KZD. W skład ZR weszło 50 osób (30 delegatów z Bydgoszczy, 20 z terenu), przewodniczącym został J. Rulewski, wiceprzewodniczącymi: A. Tokarczuk, R. Helak, J. Perejczuk. Region Bydgoski obejmował obszar woj. bydgoskiego. Podczas I KZD J. Rulewski kandydował na stanowisko przewodniczącego KK; w skład KK spośród działaczy bydgoskich weszli: Henryk Napieralski, J. Rulewski i A. Tokarczuk, któremu powierzono funkcję sekretarza.

W nocy z 12 na 13 XII 1981 r. wprowadzono stan wojenny na obszarze PRL. Przewodniczącego Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ „S” w Bydgoszczy J. Rulewskiego zatrzymano 13 XII 1981 r. w Sopocie. W regionie bydgoskim zatrzymano większość spośród 49 osób przewidzianych do internowania. Łącznie internowano 70 opozycjonistów. Internowani z województwa bydgoskiego zostali umieszczeni w ośrodkach odosobnienia w Białoleścu, Mielęcinie, Potulicach i Strzebielinku, kobiety w więzieniu w Fordonie, a następnie w Goldapi. Oficjalna działalność związku w regionie została sparaliżowana, a działalność oparto na grupach konspiracyjnych. W październiku 1982 r. nastąpiła formalna delegalizacja „Solidarności”. Od pierwszych dni stanu wojennego do połowy lipca 1984 r. w Bydgoszczy powstało kilka grup podziemnych. Ich zadania ograniczono do ukrywania i dostarczania jedzenia osobom poszukiwanym oraz kolportażu podziemnej prasy i wydawnictw bezdebitowych, m.in. „Informatora Bydgoskiego”. W latach 1983–1985 podziemna „Solidarność” w Bydgoszczy nadała kilkanaście audycji podziemnego radia emitowanych m.in. ze Szpitala XXX-lecia w Bydgoszczy. Struktury podziemne Związku w Bydgoszczy reprezentowane były przez Tymczasową Komisję Koordynacyjną Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”, a od 1985 r. Bydgoski Regionalny Komitet Koordynacyjny NSZZ „Solidarność”, także Międzyzakładową Komisję Struktur Podziemnych „S”, wydające „Bydgoski Podziemny Serwis Informacyjny Solidarność”. Ich zadania koncentrowały się na koordynacji grup związkowych, organizacji kolportażu prasy niezależnej, udzielaniu pomocy osobom represjonowanym i ich rodzinom, utrzymywaniu kontaktów z innymi regionami „S”, inicjowaniu i koordynacji akcji protestacyjnych, druku prasy i wydawnictw niezależnych. TTK „S” RB koordynowała ponad 80 zakładowych struktur „Solidarności” z terenu Bydgoszczy, Inowrocławia i Chojnic. Tzw. Międzyzakładówka (1983–1988) była ciałem

skupiającym przedstawicieli struktur zakładowych „Solidarności” z bydgoskich zakładów pracy, takich jak m.in.: FAMOR, Stomil, Bydgoska Fabryka Mebli, WPWiK i WPK, „Zachem”, „Formet”, „Belma”, „Zremb” Solec Kujawski. Służyła m.in. zachowaniu kontaktów organizacyjnych i wydawała gazetkę „Być sobą” i prawdopodobnie „Serwis Międzyzakładowy NSZZ «Solidarność»”. W drugiej połowie 1988 r. odnotowano wzrost aktywności związkowej w regionie bydgoskim. Z inicjatywy działaczy Międzyzakładowki 8 IX 1988 powstała Rada Organizacyjna Regionu Bydgoskiego „S”, która zainicjowała powoływanie Komitetów Organizacyjnych „S” w zakładach, m.in. w ZUO „Famor”, na bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej oraz w „Zremb-Makrum” w Solcu Kujawskim. W kwietniu 1989 r. ponownie zalegalizowano NSZZ „Solidarność”. 18 IV 1989 roku powołano Tymczasowy Zarząd Regionu NSZZ „S” w Bydgoszczy. W momencie powołania w TZR zarejestrowanych było 65 komisji zakładowych związku. Jednocześnie w regionie bydgoskim funkcjonował związany z L. Wałęsą Regionalny Komitet Organizacyjny, przekształcony 5 V 1989 r. w Regionalny Komitet Obywatelski. Prowadziło to do takiej sytuacji, że obie struktury skupiały komisje zakładowe „Solidarności”, a niekiedy na terenie zakładu istniały dwie komisje zakładowe. W wyborach 4 VI 1989 powołano wspólny Solidarnościowo-Opozycyjny Komitet Wyborczy w Bydgoszczy. Do przewyciężenia podziału Związku doszło w listopadzie 1989 r. W grudniu przewodniczącym Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność” wybrano J. Rulewskiego, a wiceprzewodniczącymi zostali Maciej Głuszkowski i Alfred Sobczak. W 1989 „S” liczyła 30 tys. członków w 8 oddziałach: Chojnice, Inowrocław, Koronowo, Mogilno, Nakło, Solec Kujawski, Świecie, Żnin¹.

2. Materiały źródłowe i opis historyczny

Dzieje NSZZ „Solidarność” w regionie bydgoskim były już przedmiotem opisu historycznego. Dotychczasową literaturę przedmiotu tworzą dwojakiemu rodzaju prace. Z jednej strony są to szkice, wspomnienia, relacje przygotowane przez działaczy solidarnościowych, czynnie zaangażowanych w działalność związku, bezpośrednich świadków wydarzeń, m.in. Jacek Jagieło², Stefan Pastuszewski³. Drugą grupę tworzą opracowania, a przede wszystkim artykuły, których autorami są historycy, zwłaszcza – choć nie wyłącznie – związani niegdyś lub

¹ Szkic historyczny opracowano w oparciu o niżej cytowaną literaturę.

² J. Jagieło, *Powstanie i działalność organizacyjna NSZZ „Solidarność” w regionie bydgoskim (do lipca 1981 r.)*, „Kronika Bydgoska”, t. 17, Bydgoszcz 1996, s. 25-46.

³ S. Pastuszewski, *Walka o świadomość społeczną. Przyczynek do dziejów prasy konspiracyjnej*, „Kronika Bydgoska”, t. 11, Bydgoszcz 1991, s. 231-258; tenże, *Podziemna prasa opozycyjna w latach 1981-1989*, „Kronika Bydgoska”, t. 13, Bydgoszcz 1993, s. 41-49, 131-258; tenże, *Pierwsze lata NSZZ „Solidarność” w regionie bydgoskim*, Bydgoszcz 2005.

obecnie z Instytutem Pamięci Narodowej Delegatura w Bydgoszczy, m.in. Tomasz Chinciński⁴, Kamila Churska i Katarzyna Maniewska⁵, Krzysztof Osiński⁶, a także Katarzyna Grysińska-Jarmuła⁷, Łukasz Jastrząb⁸ i inni⁹. Podstawą źródłową wszystkich wymienionych prac były prywatne zbiory dokumentów i prasy solidarnościowej, a zwłaszcza materiały archiwalne ze zbiorów Archiwum IPN w Bydgoszczy. Autorzy z reguły nie sięgali do archiwaliów Archiwum Państwowego w Bydgoszczy. Pomimo że jest to dokumentacja skromniejsza rozmiarami i zapewne w części powtarzalna, to jednak niepozbawiona treści oryginalnych (adnotacje, oceny) i bez wątpienia posiadająca charakter źródła komplementarnego. Zatem konieczne jest wprowadzenie do obiegu naukowego przez udostępnienie do badań historycznych. Takie przekonanie wyrażali najczęściej ofiarodawcy zbiorów prywatnych w Archiwum, widząc instytucję, która najlepiej wypełni to zadanie.

3. Materiały archiwalne NSZZ „Solidarność” w Archiwum Państwowym w Bydgoszczy

Archiwalia związane tematycznie z Niezależnym Samorządnym Związkiem Zawodowym „Solidarność” zgromadzone w zasobie Archiwum Państwowego w Bydgoszczy można podzielić na 3 rodzaje pod względem proveniencji archiwalnej i charakteru źródłowego. Na pierwszą grupę składają się akta komórek związku, z reguły komisji zakładowych działających w zakładach pracy i instytucjach. Do zasobu Archiwum Bydgoskiego trafiły przy okazji przejmowania ich akt. Jest to grupa archiwaliów niewielka, rozmiarami składająca się z dokumentacji

⁴ T. Chinciński, *Stan wojenny w Bydgoszczy 1981-1983*, „Kronika Bydgoska”, t. 24, Bydgoszcz 2003, s. 221-242; tenże, *Od strajków sierpniowych do wydarzeń marcowych. Pierwsze miesiące Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w Bydgoszczy (VIII 1980 – III/IV 1981 r.)*, „Kronika Bydgoska”, t. 26, Bydgoszcz 2005, s. 217-274; tenże, *w cieniu bydgoskiego Marca 81. Studia i szkice z dziejów NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 2006.

⁵ K. Churska, K. Maniewska, K. Osiński, *Zwycięska dekada. Region Bydgoski NSZZ „Solidarność” w ikonografii (1980-1990)*, Bydgoszcz 2010.

⁶ K. Osiński, *Zarys dziejów „Solidarność” Regionu Bydgoskiego (1980-1990)*, Gdańsk 2010; tenże, *Internowani w stanie wojennym z województwa bydgoskiego*, Bydgoszcz 2011; *Kryzys bydgoski 1981. Przyczyny, przebieg, konsekwencje*, oprac. tenże i in., Warszawa 2013.

⁷ K. Grysińska-Jarmuła, *NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” w Bydgoszczy w latach 1980-1981*, „Kronika Bydgoska”, t. 32, Bydgoszcz 2010, s. 247-274.

⁸ Ł. Jastrząb, *Instrukcja tłumienia zamieszek w Bydgoszczy w świetle akt Urzędu Bezpieczeństwa*, „Kronika Bydgoska”, t. 28, Bydgoszcz 2007, s. 447-472.

⁹ *Szkice z dziejów NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Nadwiślańskim i Kujawach (1980-1990)*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz 2012; *Kryzys bydgoski w relacjach świadków*, oprac. A. Dębska, M. Kowalczyk, [w:] *Kryzys bydgoski 1981*, Warszawa 2013.

zaledwie 11 komórek związkowych tworzących odrębne zespoły archiwalne. Liczą one ogółem 39 j.a. = 0,10 mb. Drugą grupę tworzą archiwalia i prasa związane z NSZZ „Solidarność”, a pochodzące ze zbiorów prywatnych przekazanych do zasobu Archiwum Państwowego w Bydgoszczy. Dotychczasowe zbiory otrzymaliśmy od kilku darczyńców, często działaczy związkowych lub kolekcjonerów. Niektóre materiały trafiły do zasobu w drodze kupna. Wspomniane archiwalia zostały ulokowane w zbiorze: *Spuścizny i kolekcje rodzinne w Archiwum Państwowym w Bydgoszczy*. Na trzecią część archiwaliów związanych z ruchem solidarnościowym złożyły się przede wszystkim parlamentaria, tzn. dokumentacja wyborów do Sejmu i Senatu, wyborów prezydenta RP oraz wyborów do organów samorządu terytorialnego. Odrębną część w tej grupie stanowią akta Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Bydgoszczy.

Archiwalia dotyczące NSZZ „Solidarność” w Archiwum Państwowym w Bydgoszczy

3.1. Akta Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”

3080 Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy Bydgoskim Zjednoczeniu Budownictwa w Bydgoszczy 1980-1981 6 j.a. = 6,12 mb.

protokoły zebrań, uchwały, dokumenty KKP, uchwały Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego, komunikaty, odezwy, oświadczenia, informacje, tygodnik „Solidarność”

3128 Koło Zakładowe NSZZ „Solidarność” przy Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Bydgoszczy 1980-1981 1 j.a. = 0,01 mb.

protokoły zebrań, deklaracje członkowskie

3154 Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy Spółdzielni Kótek Rolniczych w Bukowcu 1980-1981 2 j.a. = 0,02 mb.

protokoły zebrań, deklaracje członkowskie

3155 Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność Rolników Indywidualnych” w Bukowcu 1980-1981 2 j.a. = 0,01 mb.

protokoły zebrań

3156 Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Krupocinie 1981 1 j.a. = 0,01 mb.

protokoły zebrań

3157 Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy Państwowym Gospodarstwie Rolnym w Jastrzębiu 1981 1 j.a. = 0,01 mb.

protokoły zebrań

3158 Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Bukowcu 1980-1981 1 j.a. = 0,01 mb.

protokoły zebrań, deklaracje członkowskie

3159 Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy Banku Spółdzielczym w Bukowcu 1980-1981 1 j.a. = 0,01 mb.

protokoły zebrań

3160 Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy Zakładzie Usług Mechanicznych i Warsztatowych w Lnianie 1981 1 j.a. = 0,01 mb.

protokoły zebrań

3172 Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” Pracowników Resortu Sprawiedliwości w Sądzie Wojewódzkim w Bydgoszczy 1980-1981 21 j.a. = 0,35 mb.

statut, ordynacja wyborcza, protokoły zebrań i narad, uchwały, komunikaty, sprawy socjalne, ewidencja i rozliczenia zasiłków

3208 Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy Archiwum Państwowym w Bydgoszczy 1980-1981 5 j.a. = 0,11 mb.

– zarząd i członkowie KZ NSZZ „Solidarność” przy Archiwum Państwowym w Bydgoszczy, statut związku, projekt ordynacji wyborczej, protokoły wyborów, uchwały, komunikaty, odezwy MKZ w Bydgoszczy;

– uchwały, komunikaty, odezwy, apele, protesty, ulotki Komisji Krajowej i MKZ w Bydgoszczy;

– prasa: „Wieczór Wybrzeża”, „Dziennik Bałtycki”, „Głos Wybrzeża” (z VIII 1980), Kultura, Tygodnik „Solidarność”, „Wolne Związki” (od nr 3 z XI 1980 do nr 3 z I III 1981), „Serwis Informacyjny” (od nr 6 z 6 II 1981 do nr 23 z 6 III 1981, nr 36, z 6 IX 1981), wydawnictwa bezdebitowe.

3.2. Archiwalia i prasa z archiwów prywatnych, kolekcji i spuścizn

825 Spuścizny i kolekcje rodzinne w Archiwum Państwowym w Bydgoszczy

825/15 – Maciej Dzierżykraj-Lipowicz

czasopisma „Wolne Związki”(nr od 7 X 1980 do 23 X 1981), „Serwis Informacyjny”(nr 1-95 od 19 i do 30 X 1981), „Protest”(nr 1-30 od 3 do 11 XII 1981), zbiór plakatów i ulotek

825/16 – prof. dr hab. Adam Bezwiński

materiały z sesji naukowej pt. „Marzec 1981. Perspektywa społeczeństwa obywatelskiego” – 21 marca 1998

825/17 – dr hab. Walentyna Korpalska i dyr. Adam Korpalski

– dokumenty: NSZZ „Solidarność” (rejestracja, statut, program, organizacja), I Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność” (sprawozdania prasowe), materiały dotyczące wydarzeń z 19 III 1981 r. (uchwały ZR NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy);

– prasa: „Protest” (nr: 1-30 od 2 do 11 XII 1981), „W drodze” (nr 3, 4, 8 z 1980 r.), „Serwis Informacyjny” (1981) „Bydgoski Podziemny Serwis Informacyjny” (nr 26/1983, 20 i 35/1984), tygodnik „Solidarność” (nr 1-9 z 1981 r.);

– wydawnictwa i druki:

liczne wydawnictwa komisji uczelnianych NSZZ „Solidarność” i NZS, satyra polityczna, ulotki antysolidarnościowe, obwieszczenie o stanie wojennym, przemówienia gen. W. Jaruzelskiego, wydawnictwa drugiego obiegu, plakaty

825/18 – Jan Kucharski

dziennikarski zapis rozmów z Romanem Bartoszczem, wycinki prasowe, wydawnictwo pt. *Jan Chorąży*

825/29 – Radio „Solidarność”

nagrania audycji 1980-1981 (kasetą magnetofonową)

825/32 – Jarosław Wenderlich

„Serwis Informacyjny NSZZ »Solidarność« Regionu Bydgoskiego” (nr 1-93/1981) oraz publikatory innych regionów NSZZ „Solidarność”, a także wycinki prasowe i dokumenty z lat 1980-1981

825/34 – Janusz Umiński

czasopismo „Protest” 1981 (nr 2-30/ od 3 XI do 11 XII 1981, wyd. spec. 30 X 1981 i 10 XII 1981)

2474 Materiały osobiste Stefana Pastuszczyńskiego, posła na Sejm RP i radnego Bydgoszczy 1991-1993 82 j.a. = 4,53 mb.

obchody 25-lecia NSZZ „Solidarność”, 2005 (program)

2884 Zbiór fotografii Zdzisława Krakowiaka 1980-1981

11 j. fot.

– spotkanie Zakładowych Komitetów Założycielskich NSZZ „Solidarność” i członków związku z Lechem Wałęsą w Bydgoszczy w hali sportowej „Astoria”, Bydgoszcz 7 X 1980;

– NSZZ „Solidarność”, koncert w kościele farnym w Bydgoszczy, Bydgoszcz 19 XI 1980;

– NSZZ „Solidarność”, msza święta na Starym Rynku w Bydgoszczy w intencji pomordowanych w czasie II wojny światowej, odprawiona przez sufragana gnieźnieńskiego bpa Jana Michalskiego, Bydgoszcz 9 XI 1980;

– NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych, protesty rolników indywidualnych domagających się rejestracji związku, manifestacja rolników na Starym Rynku w Bydgoszczy, Bydgoszcz 8 II 1981;

– NSZZ „Solidarność” RI – protesty rolników indywidualnych domagających się rejestracji związku. Strajk okupacyjny rolników w siedzibie WK ZSL w Bydgoszczy przy ul. Dworcowej; Bydgoszcz 19 III 1981;

– Lech Wałęsa, NSZZ „Solidarność”, sytuacja w Bydgoszczy, Bydgoszcz 20 III 1981;

– NSZZ „Solidarność”, bydgoskie wydarzenia marcowe. Kilka ujęć przed gmachem „Solidarności” oraz w mieście, Bydgoszcz 22 III 1981;

– NSZZ „Solidarność”, bydgoskie wydarzenia marcowe 1981, spotkanie Zarządu MKZ „Solidarność” w ZNTK w Bydgoszczy, konferencja prasowa MKZ „Solidarność” i konferencja prasowa z grupą młodych radnych WRN w Bydgoszczy, Bydgoszcz 23 III 1981;

– NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. Podpisanie porozumień w siedzibie WK ZSL w Bydgoszczy, między protestującymi rolnikami a stroną rządową dot. rejestracji związku, Bydgoszcz 16 IV 1981;

– NSZZ „Solidarność”, Msza św. i uroczystości pod pomnikiem Walki i Męczeństwa na Starym Rynku w Bydgoszczy z okazji rocznicy zniesionego Święta Konstytucji, Bydgoszcz 3 V 1981;

– Pierwsza rocznica NSZZ „Solidarność”, impreza okolicznościowa w parku Ludowym w Bydgoszczy – zespoły występujące w muszli koncertowej, osoby przemawiające, Bydgoszcz sierpień 1981.

2947 Archiwum dr. Andrzeja Boguckiego 1980-1991 30 j.a. = 0,75 mb.

– dokumenty: I Krajowy Zjazd „NSZZ Solidarność” (program) dokumenty Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność” (19 XI 1980 – 4 VI 1981); protokoły porozumień sierpniowych zawartych w Gdańsku, Szczecinie i Jastrzębiu, statut NSZZ „Solidarność”;

plakaty (8), obwieszczenia (m.in. o stanie wojennym), komunikaty, ulotki, apele „Solidarności” podziemnej;

– prasa: tygodnik „Solidarność” (od 1 IV do 4 XII 1981), Tygodnik Społeczno-Polityczny „Samorządność” Gdańsk (nr 1-2/1981), „Wolne Związki” (nr 1-27/1980-1981 7 X 1980 – 23 X 1981; „Serwis Informacyjny” (82 nr z lat 1980-1981), „Protest” (32 z 1981), „Biuletyn” (1/1981), „Chłopska Sprawa” (3/1981)

– pisma NSZZ RI, „Wolne Słowo” Serwis Informacyjny NSZZ „Solidarność” w Toruniu (1981), pisma studentów UMK – „Strajk”, „Informator NZS UMK” (1 z 1981), Biuletyn Studencki „Immunitet” (5 nr z 1980-1981), „Bydgoski Podziemny Serwis Informacyjny” (nr 26/1983, 20/1984, 35/1984), „Wiadomości Wolnych Związków” (11 nr z 1989 r.), wycinki prasowe dotyczące NSZZ „Solidarność”; inna prasa krajowa: „Wolny Związkowiec”, „Huta Katowice”, „Solidarność Wielkopolska”, „Obserwator Wielkopolski”, „Solidarność Ziemi Łódzkiej”;

– opracowania i wydawnictwa: W. Bartoszewskiego, Z. Bujaka, Ł. Czумы, J. Jedlickiego, M. Króla, L. Moczulskiego, Z. Romaszewskiego; wydawnictwa KZ NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania w Bydgoszczy

1980-1990; wydawnictwa Solidarnościowo-Opozycyjnego Komitetu Wyborczego w Bydgoszczy.

3. 3. Parlamentaria, archiwalia PZPR

1577 Akta z wyborów parlamentarnych z terenu województwa bydgoskiego 1989 90 j.a. = 3,17 mb.

rejestracja kandydatów na posłów i senatorów, utworzenie obwodów wyborczych, składy komisji wyborczych, protokoły głosowania

2454 Akta z wyborów do Parlamentu RP w 1991 r. z terenu województwa bydgoskiego

90 j.a. = 1,65 mb.

rejestracja kandydatów na posłów i senatorów, protokoły głosowania w obwodach, protokoły i uchwały Okręgowej i Wojewódzkiej Komisji Wyborczej, wyniki wyborów

2455 Akta z wyborów do organów samorządu terytorialnego w 1990 r. oraz uzupełniających w kadencji 1990-1994 z terenu województwa bydgoskiego 1990-1993 22 j.a. = 0,55 mb.

obwieszczenia komisji wyborczych, protokoły głosowania, wyniki głosowania, wybory uzupełniające

2771 Akta z wyborów prezydenckich z terenu województwa bydgoskiego z 1990 roku 15 j.a. = 0,32 mb.

protokoły głosowania w obwodach, uchwały Wojewódzkiej Komisji Wyborczej

1935 Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Bydgoszczy 1989

106 j.a. = 2,65 mb.

– wydarzenia 19 marca 1981 w Bydgoszczy;

– działalność NSZZ „Solidarność”;

– działalność NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych;

– Studencki Komitet Solidarnościowy;

– wybory do Sejmu 1989;

(sprawozdania, meldunki, raporty, opinie, oceny, stanowisko władz państwowych, PZPR, oficjalne dokumenty NSZZ „Solidarność” materiały propagandowe, prasa itp.).

Archives of the Independent Self-governing Trade Union “Solidarity” as part of the State Archive in Bydgoszcz

keywords: NSZZ “Solidarity,” Bydgoszcz, newspapers, archival sources, State Archive in Bydgoszcz, Archive of the Institute of National Remembrance in Bydgoszcz

“Solidarity” was a social movement for democratization and deep reforms of the political system, which took a form of a trade union under the name: Independent Self-governing Trade Union “Solidarity.” It was active in communities of state employees, individual farmers and crafts. The history of NSZZ “Solidarity” in the Bydgoszcz region was a topic of historical study. The source of all of the mentioned works was the private collection of Solidarity related documents and newspapers, and in particular archives from the collection of the Archive of the Institute of National Remembrance in Bydgoszcz. The authors usually did not reach for sources collected in the State Archive of Bydgoszcz. The purpose of the article was to present the mentioned materials. The first group consists of records of Trade Union units, usually company committees operating in workplaces and institutions. The second, biggest group includes archives and newspapers related to NSZZ “Solidarity,” coming from private collections donated to the State Archive of Bydgoszcz. The third part of the archives related to the Solidarity movement comprises primarily Parliament records, i.e. documents for elections to the Sejm and Senate, elections for the President of Poland and elections for local government. a separate group of documents are records of the Regional Committee of the Polish United Workers’ Party in Bydgoszcz.

Archivalien der Unabhängigen Selbstverwalteten Gewerkschaft „Solidarność” („Solidarität“) in den Beständen des Staatsarchivs in Bydgoszcz

Schlüsselwörter: Unabhängige Selbstverwaltete Gewerkschaft „Solidarność“ („Solidarität“), Bydgoszcz, Presse, Archivquellen, Staatsarchiv in Bydgoszcz, Archiv des Instituts für Nationales Gedenken in Bydgoszcz

„Solidarność” war eine allgemein gesellschaftliche Bewegung für Demokratisierung und durchgreifende Reformen des Staatssystems, welche Form der Gewerkschaft: Unabhängige Selbstverwaltete Gewerkschaft „Solidarność“ („Solidarität“) annahm. Sie war in den Kreisen der staatlichen Arbeitnehmer, Landwirte und Handwerker anwesend. Die Geschichte der Unabhängigen Selbstverwalteten

Gewerkschaft „Solidarność” in der Region von Bydgoszcz war schon Gegenstand einer historischen Behandlung. Als eine Quellengrundlage für alle angeführten Arbeiten dienten private Sammlungen von Unterlagen und der Presse der Gewerkschaft „Solidarność“, insbesondere Archivmaterialien aus den Sammlungen des Archivs des Instituts für Nationales Gedenken in Bydgoszcz. Autoren nutzten in der Regel Archivalien in den Beständen des Staatsarchivs in Bydgoszcz nicht. Der Artikel hat zum Ziel, die erwähnten Materialien zu präsentieren. Die erste Gruppe bilden Akten der Einheiten der Gewerkschaft, in der Regel der Betriebsausschüsse in den Betrieben und Anstalten. Die zweite, am zahlreichsten vertretene Gruppe bilden die mit der Unabhängigen Selbstverwalteten Gewerkschaft „Solidarność” verbundenen Archivalien und die Presse aus den privaten Sammlungen, welche dem Staatsarchiv in Bydgoszcz übergeben wurden. Der dritte Teil der an die Gewerkschaft „Solidarność” anknüpfenden Archivalien umfasst vor allem die Dokumentation über die Sejm- und Senatswahlen, die Wahlen des Präsidenten der Republik Polen und die Wahlen zu den Organen der kommunalen Selbstverwaltung. Eine separate Sammlung von Unterlagen bilden Akten des Woiwodschafts Komitees der Polnischen Vereinigten Arbeiterpartei in Bydgoszcz.